

Radikális megújulás előtt a konzervativizmus

Nyíri Kristóf filozófus szerint a liberális ideológiák minden meggyőző erejüket elveszítették

A konzervativizmus radikális megújulás előtt áll, nem halasztható tovább új elméletének megalkotása, és végre szükség van egy olyan konzervatív értelmiségre, amely vállalja, hogy konzervatív, és vállalja, hogy értelmiség – vallja Nyíri Kristóf Széchenyi-díjas filozófus. A professzor napokban megjelent, Kép és idő címet viselő, új kötetében a képiség és a konzervativizmus szoros kapcsolatára világít rá, miközben egy új időfilozófiát vázol. A konzervatív ember ugyanis állandóan az idővel küzd, amikor egy olyan jövőt kell építenie, amelynek természetét még semmilyen módon nem ismerheti.

FARKAS MELINDA

– Hogyan látja a konzervativizmus jelenlegi helyzetét?

– A konzervativizmus ma világszerte, így Magyarországon is szükségképpen radikális megújulás előtt áll. A fenntartható fejlődés fenyegetettsége, a globális gazdasági verseny, a jóléti állam ellehetetlenülése és nem utolsósorban a visszajára fordult multikulturalizmus viszonyai közepette a baloldali és liberális ideológiák minden meggyőző erejüket elvesztették. A konzervatív gondolkodásnak szembe kell néznie a jelen kihívásaival, meg kell szabadulnia a múltba vágódás illúzióitól, a jövő kiktűzésének

fogalmi keretét kell megalkotnia. Közbevetőleg: szívesebben használnom az angol conservatism vagy a német Konservatismus mintájára a konzervativizmus helyett a konzervativizmus kifejezést.

– *A konzervativizmus több képviselője is azt hirdeti, hogy konzervatív elmélet nem létezik, mert a konzervatívok a lassú, magától elinduló fejlődésben hisznek, és nem ők maguk a változás motorjai. Ez valóban így van?*

– Ezt teljes tévedésnek tartom. A konzervativizmusnak mindig is volt elmélete – konzervatív emberképe, konzervatív társadalomképe –, de mivel a modern konzervativizmus a XVIII. században, meghatározott forradalmi elméletek ellenében jött létre,

akkor még alkalmas elméleti stratégiának látszhatott a tettetett elméletellenesség. Ma azonban, mint mondtam, a konzervativizmusnak valójában nincsen elméleti alternatívája. A valósággal magával kell foglal-

kozni, olyan új valósággal, amely csak teljes elméleti – tudományos – felkészültséggel ragadható meg. Szükségünk van konzervatív elméletre, ráadásul új konzervatív elméletre, és jelesül Magyarországon olyan konzervatív értelmiségre van szükségünk, amely vállalja, hogy konzervatív, és vállalja, hogy értelmiség. Itt hosszú és nehéz út áll előttünk.

– *Sokak szerint félreértelmezi a konzervativizmust, aki a jelenlegi kormánypárti politikát annak tartja, Magyarországon ugyanis nem alakult ki valódi politikai konzervativizmus.*

– Örülök, hogy feltette ezt a kérdést, mivel igazából annak súlyát jelzi, amit eddig mondtam. A családközpontság vagy mondjuk a természetvédelmi elkötelezettség a konzervativizmus bármilyen definíciója mellett is konzervatív elem. Általánosságban azonban a kormánypárti politika konzervatív vagy nem konzervatív voltáról nem folytatható értelmes vita mindaddig, amíg nem teszünk szert új, értelmes konzervativizmusfogalomra.

– *Nemrég megjelent, új kötetének címe: Kép és idő. Ez a filozófiai problematika ho-*

gyan illeszthető a konzervativizmus témakörébe?

– A képiség és a konzervativizmus kapcsolata önmagában is lenyűgözően érdekes téma, gondoljunk csak arra, hogy a festmény vagy a fénykép hogyan őrzi meg – konzervál – olyan tárgyi részleteket évezredek, évszázadokon és évtizedeken át, amelyek mint olyanok az alkotóban nem is tudatosultak, vagy gondoljunk a számítógépes animációra mint a jövő próbaképpeni lefuttatásának közegére. Kötetemben a képfilozófia azonban voltaképpen eszköz, egyfajta új időfilozófia eszköze. A konzervatív ember az idővel küzd. Olyan jövőt kell felépítenie, amelynek természetét nem ismerheti, amely még semmilyen módon nincsen. Az idő bekövetkezik, és múlik, az idő múlását alapvetően szóképekben ragadjuk meg, a szóképek viszont azáltal bírnak jelentéssel, hogy maguk a képek is jelentéssel bírnak – önálló, nem önkényes, nem a szónyelv által meghatározott, hanem bensőnkben átélt, természet adta jelentéssel. Így bizonyul a kép és az idő elvont metafizikája a konzervatív elmélet konkrét építőelemének.